

BORGARIN TAKAST UPPÁ RÁÐ

Ein vælvirkandi sosial tænasta byggir á miðvíst og skipað samstarv millum borgara, avvarðandi og fakfólk, sum í felag tryggja, at borgarin kann hava so sjálvstøðugt, virkið og innihaldsríkt lív sum gjørligt. Sosialar tænarur skulu fremja sjálvhjálpi.

BORGARIN TAKAST UPPÁ RÁÐ

Tilmæli um tænaþupolitikk

INNIHALD

1. Inngangur	2
Setan av arbeiðsbólki og skipan av arbeiðinum	2
Tulking og avmarking av arbeiðssetningi	2
Brekhugtakið	3
Breksáttmálin og brekpolitisku grundreglurnar	3
2. Tænastupolitiskar meginreglur	4
Borgarin hevur ræði á eignum lívi	4
Tænastur skulu skipast við endurmenning og menning í huga	4
Borgarin skal hava skjóta, munagóða og samskipaða tænastu	5
3. Tilmæli og átøk, sum stuðla undir tænastupolitisku meginreglurnar	5
Rættarstøða borgarans styrkjast við nýggjari tænastulóg	5
Einføld og góð tilgongd frá tørvi til tænastu	6
Viðlíkahaldsvenjing skal skipast	7
Endurvenjing skal styrkjast og samskipast við aðrar myndugleikar	7
Stuðulstænastur skulu styrkjast	7
BPA skipan skal setast á stovn	7
Virknistænastur skulu styrkjast	8
Flutningstænasta skal skipast	8
Tænasta til fólk við hoyribreki	8
Fleiri og fjøltáttaðir bústaðir skulu byggjast	9
Tænasta í vardum bústaði skal styrkjast og í størri mun skiljast frá bústaðnum	10
Borgarin skal ikki takast av ræði	10
Álit og eftirlit	11
Tvørfakligt samstarv	11
Tvøргеiraligt samstarv	11

1. INNGANGUR

Setan av arbeiðsbólki og skipan av arbeiðinum

Tænastur til borgarar, ið bera brek, eru ein av grundarsteinunum í føroysku vælfæðarskipanini. Tí hevur tað alstóran týðning, at ein tænaupolitikkur og komandi tænaupulóg hava breiða undirtøku bæði í politisku skipanini og frá borgarum, fakfólki, fakfeløgum og stovnum.

Landsstýriskvinnan í almannamálum, Eyðgunn Samuelsen, gjørði tí av, at arbeiðsbólkurin, sum undanfarna landsstýriskvinnan setti í apríl 2015, skuldi halda áfram við arbeiðinum. Arbeiðsbólkurin umboðar ein breiðan skara av fakfólki og feløgum, sum saman skulu orða eitt tilmæli um ein tænaupolitik.

Arbeiðið er nú at enda komið, og verður lagt fyri Løgtingið til aðalorðaskifti í hesi tingsetuni. Tænaupolitikkurin verður grundarlag undir tænaupulógini, sum ætlandi verður lögð fyri Løgtingið komandi vár.

Tey, ið hava mannað arbeiðsbólkin eru:

Ása Olsen (MBF), Sigrun Wardum (Javni), Súsanna Olsen (Sinnisbati), Turid Jacobsen (Ergoterapeutfelag Føroya), Jórur Petersen (Fysioterapeutfelag Føroya), Marjun Petersen, Jógvan Philbrow, Katrin Haraldsen (Føroya Pedagogfelag), Óluva í Gong (Felagið froyiskir sjúkrarøktarfrøðingar), Ása Holm (Heilsuhjálparafelag Føroya), Majbritt Mohr (Heilsurøktarafelagið), Johan Lamhauge (Kommunufelagið), Elin Debes, Rannvá Unadóttir Vestureið, Barbara Berg (Almannaverkið), Doris Bjarkhamar og Heini Petersen (Almannamálaráðið).

Arbeiðið hevur verið skipað við afturvendandi fundum, har umboðini hava havt møguleika at koma til orðanna bæði í mun til innihald og í mun til endaligu tilmælini í tænaupolitikkinum. Skipað hevur verið fyri framløgum, har umboð fyri Almannamálaráðið hava havt framløgur um ST-sáttmálan fyri fólk, sum bera brek, figgjarlógina og forsorgarlógina. Eisini hava umboð í bólkinum lagt síni sjónarmið fram í mun til ymisk evni, umframt at umboð fyri ymiskar myndugleikar hava greitt frá, hvussu tænaupulóg eru skipaðar.

Arbeiðsbólkurin hevur, í tíðarskeiðnum frá mai 2015 – mars 2016, havt 13 fundir og ein evnisdag, har tvørfakligt samstarv varð viðgjørt út frá ymiskum sjónarhornum. Arbeiðið hevur eisini verið merkt av, at val varð útskrivað og nýtt landsstýrisfólk er komið í Almannamálaráðið.

Arbeiðsbólkurin hevur í trimum umførum havt tilmælið um tænaupolitikkin til hoyringar, og hava umboðini hvør í sínum lagi gjørt viðmerkingar til tilmælini.

Tulking og avmarking av arbeiðssetningi

Yvirskipaði arbeiðssetningurin er at gera tilmæli um tænaupulóg, sum bera brek, hvørjar meginreglur tænaupulógar frameftir skulu byggja á, hvørjar tænaupulóg skulu veitast og hvussu hesar skulu skipast.

Tilmælið um tænaupolitikkin fevnir í høvuðsheitinum um umorganarveitingar, t.e. tænaupulóg, sum krevur starvsfólk. Eisini fevnir tilmælið um viðurskifti, sum hava tilknýti til umorganarveitingar, so sum atgongd og tilgongd til hesar. Í tilmælinum um tænaupolitik verða hesar kallaðar "sosialar tænaupulóg" ella bara "tænaupulóg".

Tænaupolitikkurin fevnir ikki um peningaveitingar til upphald ella stuðulsveitingar sum t.d. stuðul til hjálparráð, bil ella stuðul til bústaðarbroytingar, sum eru neyðugar fyri, at borgari, sum hevur mist førleikar, kann húsast í egnum heimi.

Arbeiðsbólkurin hevur ikki viðgjørt spurningin um gjöld fyri tænaupulóg. Sum er, rinda borgarar fyri bústað, mat og upphald í vardum bústaði.

Tilmælið um tænaupolitikkin tekur støði í brekpolitiskum meginreglum um samhaldsfesti, javnvíðgerð, kompensatió, geiraábyrgd og í ST-sáttmálanum um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek.

Í sambandi við arbeiðið at orða tilmælið um tænaupolitik, hevur Almannamálaráðið saman við arbeiðsbólkinum og við hjálp frá Almannaverkinum, gjørt eina frágreiðing um verandi tænaupulóg.

Tænaupulógar, sum lýstar verða, eru stuðulsfólkaskipanin fyri børn og vaksin, bústaðartilboð, endurvenjingartænaupulóg og virknistænaupulóg, tænaupulóg til fólk, sum hava hoyribrek umframt viðlíkahaldsvenjing og flutningstænaupulóg, sum ikki finnast í dag.

Harumframt verður skipanin við eftirliti við verandi tænaupulóg eins og víst verður á týðningin av greiðum og tryggum kørmum um møguligar tvingsilsfyriskipanir. Eisini verða tvørfakligt og tvørgerealigt samstarv lýst.

Tilmælið um tænaupolitikkin er orðað við støði í frágreiðingini.

Brekhugtakið

Í Føroyum hevur ávíst kjak staðist av orðinum “brek”, ið fólk meta hevur ein niðursetandi týðning. Eftir drúgva umrøðu og í samráð við Málráðið, hevur Arbeidsbólkurin valt at brúka heitið “Fólk, sum bera brek” í frágreiðingini. Talan er um eitt alment heiti, sum fevnir um allar borgarar, sum orsakað av breki ella sjúku, hava virkistarn, sum viðførir, at viðkomandi hevur tørv á kompensatiónum fyri at kunna virka á jøvnum fœti við onnur.

Hugburðurin í samfelagnum til fólk, ið bera brek, hevur ávirkan á, hvørjar tænastr verða veittar og hvussu hesar verða skipaðar. Brekhugtakið og hugburðurin eru broytt frá tíðini har borgarar vórðu fullkomuliga stovnsgjørdir við total institutionalisering til í dag, har dentur verður lagdur á at veita hesum borgarum javnbjórðis móguleikar í samfelagnum.

Brekthugtakið er sostatt ikki siðfast, men hevur alsamt flutt seg frá at vera eitt læknafrøðiligt hugtak, til í dag, at samfelagið og umhvørvið annars skal fevna fólk, ið bera brek.

Tilmælið um tænastrpolitikkin tekur støði í hesum brekthugtakinum, sum ST hevur brúkt síðani 1993, tá sokallaðu fyrimyndastrreglurnar vórðu samtyktar.

Breksáttmálin og brekpolitisku grundreglurnar

Breksáttmálin varð settur í gildi í 2009. Endamálið við sáttmálanum er at virka fyri, at borgarar, ið bera brek, verða virdir sum javnbjórðis borgarar í einum rættarsamfelagi, og til fulnar kunnu nýta øll grundleggjandi manna- og frælsisrættindi á jøvnum fœti við onnur.

Hóast Breksáttmálin ikki er ásettur við lóg, hava Føroyar bundið seg til at halda sáttmálan og merkir hetta, at lóggevandi, útinnandi og dømandi valdið altíð virka í samljórði við sáttmálan.

Sáttmálin bindur londini á tveir ymsar hættir. Skilt verður í hesum sambandi ímillum borgarlig og politisk rættindi og fíggarlig, sosial og mentanarlig rættindi.

Borgarlig og politisk rættindi eru rættindi, ið landið hevur skyldu til at tryggja frá tí degi, sáttmálin er settur í gildi. Vanlig borgarlig og politisk rættindi eru eitt nú talufrælsi, at vera líka fyri lógini, persónlig trygd og luttøka í politiska lívinum.

Fíggarlig, sosial og mentanarlig rættindi eru rættindi, ið londini hava skyldu til áhaldandi at betra um. Skyldan skal skiljast sum ein áhaldandi skylda, ið landið kann tryggja yvir tíð og í mun til tær ressursur, ið landið hevur at ráða yvir. Fíggarlig-, sosial- og mentanarlig rættindi eru eitt nú rætturin at fáa eitt arbeiði undir sømiligum korum, rætturin til útbúgving, rætturin til bústað, rætturin til almannatrygd og tænastr og rætturin at taka lut í mentanarlívinum.

Tænastr til fólk, ið bera brek, verða skipaðar við grundarlagi í teimum brekpolitisku grundreglunum:

- Grundreglan um **kompenzatiónum** ber við sær, at samfelagið bjórðar fólk, ið bera brek, tænastr og veitingar, sum hava til endamáls at hjálpa upp á ella avmarka avleiðingarnar av virkistarninum. Talan er ikki um at veita hesum borgarum framíhjárætt, men at javna eitt ójavnt upprunastøði.
- Grundreglan um **geiraábyrgd** ber við sær, at hvør myndugleiki, felagsskapur ella virki, ið hevur ábyrgd av at veita eina ávísa almenna tænastru ella veiting til allar borgarar, hevur ábyrgd av at tryggja og fígga, at eisini borgarar, sum bera brek, fáa somu tænastru.
- Grundreglan um **samhaldsfesti** ber við sær, at øll kompenzatiónum og allar tænastr verða veittar á einum samhaldsføstum grundarlagi og fíggaðar yvir skatta-skipanina. Stuðul og fyriskipanir til borgarar, ið bera brek, eru í hvørðsheitum ókeypiss, og eru tí ikki tengd at inntøku og ogn.
- Grundreglan um **javnviðgerð** ber við sær, at øll skulu hava somu móguleikar – somu móguleikar at menna og gagnnýta førleikar og hegri. Persónur, ið ber brek, hevur aðrar fortreytir enn persónur, ið ikki ber brek, eins og persónar, ið bera brek, sínámillum kunnu hava sera ymiskar fortreytir. Javnviðgerð merkir tí ikk, at øll skulu viðgerast eins.

Breksáttmálin og brekpolitisku grundreglurnar mynda, hvussu samfelagið sum heild verður innrættað, hvussu viðkomandi lóggáva verður tilevnað, og hvussu manna-gongdir og skipanir eru og verða háttaðar.

2. TÆNASTUPOLITISKAR MEGINREGLUR

Hvúðsendamálið við sosialum tænastrum er at kompensera fyri brekið og harvið geva borgaranum møguleika at luttaka í samfelagnum á jøvnum føti við aðrar borgarar. Alsamt størri dentur verður lagdur á at gera borgaran so sjálvbjargnan og sjálvhjálpan sum gjørligt, og setir hetta stór krøv bæði til skipanina, starvsfólk og ikki minst avvarðandi.

Borgarin hevur ræði á egnum lívi

Fólk, sum bera brek og hava tørv á sosialari tænastru, hava eins og aðrir borgarar í Føroyum ein grundleggjandi almennan og sosialan rætt til at hava ávirkan á egið lív og gerandisdag og at taka avgerðir um egin persónlig viðurskifti undir teimum fyrirtreytum, ið avvarðandi borgarar virka undir.

Sjálvsavgerðarrætturin er tó ávirkaður av førleikanum hjá hvørjum einstøkum til at velja og taka avgerðir. Sjálvsavgerðarrætturin kann eisini vera avmarkaður í tann mun samfelagið ikki hevur neyðugu tænastrurnar at bjóða viðkomandi.

Sambandið millum myndugleika og borgara hevur seinastu árin verið fyri stórum broytingum. Borgarin tekur ikki longur einans ímóti eini tænastru, men er í størri mun við í sjálvari tilgongdini at taka avgerð og hevur harvið størri ávirkan á, hvørja tænastru viðkomandi fær. Harumframt at sjálvsavgerðarrætturin hjá einum borgara fingið serliga verju.

Tænastru skulu veitast við stóði í ynskinum hjá borgaranum um egna lívsstøðu og skulu styðja og styrkja um sjálvsavgerðarrættin hjá tí einstaka soleiðis, at borgarin hóast tær ella sjúku fær eitt fyri hann nøktandi og innihaldsríkt lív.

Í Føroyum hevur familjan framvegis ein týðandi leiklut í lívinum hjá øllum, og ofta er familjan serfrøðingur í lívinum hjá hesum borgarum. Familjan kann í nøkrum førum vera einasta varandi sambandið, sum viðkomandi hevur. Tískil er týðningarmikið at hugt verður eftir leiklutinum hjá teimum avvarðandi og í hvønn mun tey eiga at taka lut í máls- viðgerðini og at leggja til rættis tænastru.

Tá ein borgari hevur tørv á tænastru og søkir um hesa, er tað myndugleikin, sum útvegar tænastru, sum í síðsta enda hevur avgerðarrætt í mun til, hvørja tænastru viðkomandi fær. Hetta merkir, at borgarin í slíkum førum ikki hevur fullan sjálvsavgerðarrætt í mun til tænastru, tí myndugleikin eisini skal taka atlit til tørvin hjá viðkomandi, sum skal standa mát við tænastru, aðrar umsøkjjarar, aðrar borgarar í t.d. einum toymi ella bústaði, játtan os.fr.

Avbjóðingin er at finna eina javnvág millum frælsið hjá borgaranum og rásarúmið hjá myndugleikanum at avgera, hvussu ein tænastru skal skipast, hvussu ressusurnar í familjuni ella nærumhvørvinum skulu troystast, og hvussu borgarin kann nýta almennar ella sjálvbodnar tænastru.

Tænastru skulu skipast við endurmenning og menning í huga

Allir borgarar hava førleikar og menningarmøguleikar og borgarin skal møtast har, sum borgarin er. Tænastran skal standa mát við tørvin hjá viðkomandi, eins og tænastran skal taka hædd fyri tí umhvørvi, ið borgarin livir í, og skal ikki vera meira viðfevnd enn neyðugt.

Borgarin skal eggjast, stimbrast og stuðlast til at hava so sjálvstøðugt lív sum gjørligt eins og borgarin skal hava ávirkan á tilgongdina og innihaldið í teim tænastrum, sum honum verða tillutaðar og veittar. Hetta er galdandi bæði fyri borgarar, sum búgva sjálvstøðugt og í vardum bústøðum.

Tænastran skal slóða fyri, at teir borgarar, sum megna tað, skulu gerast førir fyri at upphalda sær sjálvum og sínum við minst møguligari hjálp frá tí almenna. Samstundis er umráðandi, at tænastru til borgarar, sum hava umfatandi og varandi tørv á tænastru slóða fyri, at borgarin fær eitt fyri hann so sjálvstøðugt, stóðugt, og innihaldsríkt lív sum gjørligt.

Er talan um børn, skal samfelagið við nøktandi tænastrum slóða fyri, at bæði familjan og barnið kunnu liva eitt so vanligt familjulív, sum til ber. M.a. skulu foreldrini hava møguleika at varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin, vera familja, taka sær av hinum børnunum og luttaka í sosialum tiltøkum – hóast barnið ber brek.

Tænastan skal taka stöði í kropsligu, sálarligu og sosialu stöðuni umfram ynskjunum og avgerðunum hjá hvörjum borgara sær soleiðis, at hædd verður tikin fyri tí heila menniskjanum.

Tænastan skal skipast sum eitt tíðaravmarkað, miðvíst og skipað samstarv millum ein borgara, fakfólk og avvarðandi og í tann mun tað er neyðugt, skulu tænasturnar vera samanhangi frá barndómi, ungdómi og til vaksnamannalívið. Tænasturnar skulu veitast saman við borgaranum heldur enn fyri borgaran.

Borgarin skal hava skjóta, munagóða og samskipaða tænastu

Ein fortreyt fyri, at borgarar til fulnar og á virknan hátt kunnu vera við í samfelagnum á jøvnum føti við onnur er, at samfelagið tryggjar at fólk, ið bera brek, hava atgongd til nógvar ymiskar tænastur bæði heima, á vardum bústøðum og at borgararnir hava atgongd til stuðulstænastur, undir hesum persónliga hjálpi fyri at lætta um gerandisdagin og fyri at fyrirbyggja, at borgarin verður einsamallur og avbyrgdur frá samfelagnum.

Tað kann vera sera møðsamt – serliga hjá borgarum, ið bera brek – at ferðast runt í teimum skipanum, sum settar eru í verk fyri at hjálpa viðkomandi.

Við rættartrygd og við almennum fíggjarligum atlitum í huga, skal borgarin fáa røttu hjálpinu á røttum staði soleiðis, at borgarin fær eina munadygga og úrslitagóða tænastu.

Støðan kann lýsast sum, at í staðin fyri, at borgarin skal venda sær til fleiri myndugleikar, eiga myndugleikarnir at samskipa og samstarva um tænasturnar kring ein borgara, og harvið gera tað meira einfalt fyri borgaran.

Saman við borgaranum skulu vit royna nýggjar leiðir. Tað krevur, at vit gerast betri til at meta um, hvat ið munar og hví tað munar. Tað kann t.d. snúgvá seg um samspælið við borgaran, um hvussu greið virkisætlanin er, um arbeiðsumstøðurnar hjá starvsfólkunum, um útbúgvingarstigið hjá starvsfólkunum, um samstarvið og samskipan av

tænastum millum myndugleikar. Hetta krevur, at tænasturnar verða skipaðar soleiðis, at tær kunnu eftir-
metast. Ein størri partur av játtanini eigur tí at verða settur av til at savna vitan um effektina av vælferðartænastnum, bæði gjøgnum egnar royndir og við íblástri frá okkara grannalondum.

3. TILMÆLI OG ÁTØK, SUM STUÐLA UNDIR TÆNASTUPOLITISKU MEGINREGLURNAR

Rættarstöða borgarans styrkjast við nýggjari tænastulóg

Arbeidsbólkurin metir, at rættindi hjá borgarum, ið bera brek eiga at verða ásett í lóg soleiðis, at borgarin veit, hvørji rættindi og hvørjar skyldur hann hevur og myndugleikin og politiska skipanin hava greiðar karmar at virka undir.

Mælt verður til, at áseta innihaldið av teimum tænastum, ið Almannaverkið, sjálvsognarstovnar og sjálvbodnir felagsskapir skulu bjóða borgarum, í tænastulógini. Arbeidsbólkurin mælir til, at lógin verður kjølfest í Brek-sáttmálanum og sjálvsavgerðarrættur borgarans, meginreglan um kompensatió og ábyrgdarbýtið millum einstaklingin, familjuna og tað almenna, verður staðfest í lógini. Eisini verður mælt til, at tænastulógin hevur greiðar ásetingar um vegleiðingarskyldu, fráboðanarskyldu, tvingisil, eftirlit og kærumbøguleika.

Týðningarmest er, at tænastan í tænastulógini verður ásett soleiðis, at borgarin fær eina hósandi tænastu í mun til sín tørv. Havandi í huga, at tænasturnar, ið veittar verða sambært tænastulógini, eru tengdar at einari rakstrar-játtan, er tað av stórum týðningi, at rætta tænastan verður veitt borgaranum soleiðis, at tænastan rakar tørvin hjá borgaranum so neyvt sum møguligt.

Mælt verður til, at áseta í tænastulógini, at borgarin skal visiterast grundað á eina heildarmeting av tørv og ynski borgarans soleiðis, at borgarin fær røttu tænasturnar til rætta tíð, og borgarin fær eina endurmenningarætlan ella eina menningarætlan, ið greitt vísir, hvat endamálið er við veittu tænastuni, og hvørji mál skulu røkkast.

Ein heildarmeting av støðu borgarans skal slóða fyri, at borgarin fær røttu tænastu ella tænastur til røttu tíð.

Borgarin verður settur í miðdepin, tænastrnar koma til borgaran og borgarin sleppur undan at vera málsviðgeri í egnum lívi. Í sambandi við heildarmetingina fær borgarin eina endurmenningarætlan ella eina menningarætlan. Ætlanin skal týðiliga vísa, hvat endamálið er við veittu tænastrni og hvørji mál skulu røkkast.

Greið lógarheimild verður ásett í tænastrulógini fyri at veita ymsu tænastrnar og tænastrustøðið verður ásett á tann hátt, at lógin áleggur Almannaverkinum at gera sokallaðar kvalitetsstandardir, ið mynda grundarlagið undir tænastrunum, ið veittar verða.

Í sama viðfangi ásannar arbeiðsbólkurin týðningin av, at tænastrnar fáa neyðugu játtanina á fíggjarlógini. Mett verður í hesum sambandi, at kvalitetsstandardur og m.a. skjalfesting av hagtølum, eru amboð, ið kunnu slóða fyri, at neyðug játtan verður tryggjað sum grundarlag undir tænastrunum.

Einføld og góð tilgongd frá tørv til tænastr

Arbeiðsbólkurin metir tað umráðandi, at tað er einfalt fyri borgarar og avvarðandi at venda sær til og samskifta við Almannaverkið og aðrar myndugleikar.

Mælt verður til, at tilgongdin hjá Almannaverkinum at gera tað einfalt fyri borgaran heldur áfram, og um møguligt verður styrkt.

Mælt verður til, at Almannaverkið fær ein sokallaðan borgaraportal, har borgarin sjálvur ella saman við avvarðandi kann síggja, hvørjar tænastr eru og sjálvur kann søkja um tænastrnar beinleiðis á netinum eins og í øðrum londum.

Tað kann t.d. vera torført hjá eini familju, sum hevur fingið eitt barn, sum ber brek ella einum vaksnum, sum er innlagdur á Psykiatriska deplinum at skula fyrihalda seg til sína sosialu støðu. Um t.d. sosialráðgevarar vóru á staðnum, vildi tað verið ein munandi lætti fyri hesi at søkt um og fingið neyðuga hjálp í rættari tíð.

Mælt verður til, at Almannaverkið í størri mun enn higartil kemur út har borgarin er.

Arbeiðsbólkurin metir, at skjalfestingarskylda eigur at vera staðfest í tænastrulógini, har tørvurin á skjalfesting er týðningarmikil og gevur meining, eitt nú í mun til tvingsil og, í ein ávísan mun, til at savna hagtøl og ikki minst í mun til at meta um, í hvønn mun endamálið við tænastrni verður rokkið.

Mælt verður til, at tænastrulógin ásetir skyldu at skjalfesta, har tað verður mett neyðugt og gevur meining. Skjalfestingarskyldan eigur at vera avmarkað soleiðis, at hon ikki tekur tíð frá borgaranum.

Skjalfesting er eitt ítøkiligt amboð at gera starvsfólk meira tilvitað um, hvat endamálið við tænastrni er, hvør leiklutur teirra skal vera og hvørji rættindi borgarans eru. Arbeiðsbólkurin vísir á, at starvsfólk eiga at verða førleikament í hesum sambandi, og førleikament at skjalfesta soleiðis, at tíð ikki verður nýtt at skjalfesta vanlig og óviðkomandi viðurskifti, ið er natúrligur partur arbeiðinum.

Arbeiðsbólkurin heldur tað hevur týðning, at borgarin, sum hevur tørv á tí, fær ein málsviðgera, sum samskipar tænastrur og veitingar, sum viðkomandi fær frá Almannaverkinum.

Mælt verður til, at allar familjur, sum hava tørv á tænastr frá fleiri myndugleikum, fáa eina samskipaða tænastr.

Royndir vísa, at tað kann vera sera orkukrevjandi hjá einum stovni at luttaka í tvørgangandi samstarvi, at fáa eina tilgongd skipaða og at halda skipanini koyrandi. Skal samstarvið gerast veruleiki og halda áfram, er alneyðugt, at allir myndugleikar, stovnar og fakfólk eru sinnaði at luttaka og seta neyðuga orku av til hetta.

Mælt verður til, at familjur, sum hava børn, sum bera brek, fáa málrættaða og dygdargóða familjuráðgeving á høgum fakligum støði.

Ráðgeving er ein kærkomin hjálp og stuðul í gerandisdegnum hjá familjuni, og stuðlar undir, at familjan klárar tær avbjóðingar, ið kunnu standast av at fáa eitt barn, sum ber brek. Eisini hevur tað týðning, at barnið fær neyðugan stuðul í familjuni og at familjan fær neyðuga námsfrøðiliga vegleiðing. Umráðandi er, at tvørfaklig ráðgevandi toymi verða skipaði við fólk, ið hava breiða námsfrøðiliga og terapeutiska vitan. Samstundis er eisini neyðugt, at starvsfólk, sum virka sum ráðgevar, hava neyðug amboð at koma inn í heimið hjá familjuni og møta og rúma familjuni, har hon er.

Viðlíkahaldsvenjing skal skipast

Viðlíkahaldsvenjing er málrættað venjing, sum skal forða fyrri førleikamissi, og fasthalda ella betra um verandi førleika. Viðlíkahaldsvenjing fevnir bæði um líkamligar og sálarligar førleikar og hegni.

Mælt verður til at skipa viðlíkahaldsvenjing í Føroyum, og at heimild til veita viðlíkahaldsvenjing verður staðfest í tænaulógini, undir hesum hvør, ið hevur rætt til viðlíkahaldsvenjing og undir hvørjum treytum.

Arbeidsbólkurin er samdur um, at tænaulogin eigur at verða skipað í Almannaverkinum saman við endurvenjingini. Arbeidsbólkurin metir tó, at eitt neyvari útgreiningararbeiði má gerast, áðrenn viðlíkahaldsvenjingin verður skipað sum tænaulogin. Í hesum sambandi skal arbeidsbólkurin vísa á, at neyðugt er at lýsa og staðfesta munin á viðlíkahaldsvenjing frá tí almenna og so teirri venjing, sum borgarin kann fáa stuðul umvegis Heilsutrygd.

Endurvenjing skal styrkjast og samskipast við aðrar myndugleikar

Arbeidsbólkurin metir, at verandi heimild til at veita endurvenjing eigur at verða ásett í tænaulógini soleiðis, at tað framhaldandi verður greitt, at tað eru borgarar 18-66 ár og í serligum fòrum 16-17 ár, sum kunnu fáa endurvenjing fyrri at varðveita ella fáa tilknýti til arbeidsmarknaðin ella fyrri at klára seg við so lítlari hjálp sum gjørligt.

Harafturat metir arbeidsbólkurin, at tilráðingarnar í tilmælinum "Ein samskipað endurvenjing" um at fáa í lag eitt skipað samstarv millum heilsuverkið, Almannaverkið og kommunala geiran eiga at setast í verk soleiðis, at partarnir í felag tryggja, at borgarin fær eina samskipaða endurvenjingartænaulogin.

Mælt verður til, at verandi heimild at veita endurvenjing verður ásett í tænaulógini, og at tænaulogin stig- og miðvíst verður styrkt soleiðis, at borgarar sum hava tørv á tænaulogin kunnu fáa hesa. Mælt verður til at samskipa tænaulogin millum Almannaverkið, heilsuverk og kommunurnar.

Stuðulstænaulogin skulu styrkjast

Stuðulstænaulogin eru tænaulogin, sum kunnu stuðla undir, at borgarar, sum bera brek, kunnu hava ein virknan og innihaldsríkan gerandisdag á jøvnum fòti við aðrar fòroyingar.

Harumframt kunnu stuðulstænaulogin virka til, at borgarin kann mennast og stuðlast til at klára seg við so lítlari hjálp sum gjørligt. Í triðja lagi eru verandi stuðulstænaulogin at rokna sum umlættingartilboð til familjuna hjá borgaranum, sum ber brek. Harafturat kunnu stuðulstænaulogin virka til, at borgarar, sum bera brek, ikki hava tørv á vardum bústaði ella minni vardum bústaði.

Mælt verður til at varðveita verandi stuðulstænaulogin og styrkja hesar soleiðis, at tørvurin á tænaulogin verður nøktaður, og at greið heimild til at veita tær tænaulogin, sum eru, t.e. stuðulstænaulogin, fylgjari, náttarvakt, umlætting, frítíðartilboð/frítíðarklubb o.s.fr., verður ásett í tænaulógini.

Arbeidsbólkurin metir, at játtanin til stuðulstænaulogin eigur at verða hækkað soleiðis, at fleiri borgarar, sum hava tørv á tænaulogin, fáa hesa og at tey, sum fáa stuðulstænaulogin, kunnu fáa ta tænaulogin tey metast hava tørv á.

BPA skipan skal setast á stovn

BPA stendur fyrri borgarastýrd persónlig atstøða og merkir hetta, at ein borgari, sum hevur tørv á stuðli, sjálvur virkar sum arbeidsgevari og arbeidsleiðari hjá teimum, sum veita tænaulogin. Í uppgávuni at vera arbeidsgevari liggur setan av starvsfólki, umsiting av løn og øðrum starvsfólka-viðurskiftum. Sum arbeidsleiðari skal ein avgera, hvør skal røkja uppgávuna, hvat stuðulin skal brúkast til og hvussu ein arbeidsætlan skal leggjast til rættis. Borgarin verður visiteraður til tænaulogin útfra eini tørvsmeting av, hvussu nógvum tímum viðkomandi hevur tørv á og um BPA verður mett at vera tann rætta skipanin til viðkomandi. Síðani fær viðkomandi eina fíggarliga játtan svarandi til hetta at umsita eftir nærri ásettum reglum.

Mælt verður til at seta eina BPA-skipan á stovn í Føroyum og at heimildin til at veita hesa tænaulogin verður ásett í tænaulógini.

Arbeidsbólkurin metir, at BPA eigur at fevna um fylgjara-uppgávur og stuðulstímar/umlætting. BPA eigur ikki at fevna um sernámsfrøðiligar uppgávur, sum krevja sernámsfrøðiligar førleikar, røktaruppgávur, sum liggja

uttan fyri tað, sum ein stuðul kann lærast upp til, ergo- og fysioterapi ella aðrar heilsufakligar seruppgávur.

Limir í bólkinum eru tó ikki samdir um, hvørjar treytir skulu setast borgarum, ið fáa hesa tænastru og hvussu umfatandi leikluturin hjá borgaranum skal vera í mun til virka sum arbeiðsgevari og arbeiðsleiðari.

Ein loysn er, at farið verður hóvliga fram eins og í granna- londunum soleiðis, at farið verður undir at skipa eina BPA skipan, sum - í fyrstu syftu - leggur upp til, at Almanna- verkið hevur arbeiðsgevaraleiklutin, og at borgarin sjálvur skal megna at útføra arbeiðsleiðaraleiklutin sum er at avgera, hvør settur verður í starv, hvussu og nær stuðuls- tímarnir verða brúktir. Er talan um børn, eru tað foreldrini/ verjar, sum avgera, hvør settur verður í starv og hvussu og nær stuðulstímarnir verða brúktir.

Tá skipanin er komin í eina fastari legu, kann BPA skipanin mið- og stigvíst víðkast til at fevna um allar borgarar.

Virknistænastru skulu styrkjast

Virknistænastru geva borgarum møguleika at varðveita ella betra um persónligar førleikar ella lívskor við at arbeiða. Virknistænastru eru við til at geva borgaranum kensluna av at megna nakað sjálvur og at hava ein leiklut og týðning í felagsskapinum.

Virknistænastru fevna um vard verkstøð, verkhus og tilhaldsstøð og kunnu eisini skipast sum sjálvhjálparbólkar, ráðgeving og uppsøkjandi arbeiði. Sum er, hava Almanna- verkið, Sjóndepilin, Fountainhúsið og Dugni virknistænastru og metir arbeiðsbólkurin, at verandi tænastru eiga at verða varðveittar.

Mælt verður til, at verandi heimild at veita virknistænastru verður ásett í tænastrulógini, og at tað verður greitt, hvør hevur rætt til virknistænastru og undir hvørjum treytum. Mælt verður til, at virknistænastrurnar verða styrktar soleiðis, at borgarar, sum bera brek, kunnu hava eitt virkið arbeiðslív.

Tilgongdin at skipa tænastrurnar við endurmenning og menning í huga eigur at halda áfram og verða víðkað soleiðis, at tænastran í størri mun enn higartil verður veitt við støði í førleikum og ynskjum hjá einstaka borgaranum. Miðast skal eftir, at so nógv sum gjørligt, sum ynskja og megna tað, kunnu luttaka á vanligar arbeiðsmarknaðinum.

Flutningstænastru skal skipast

Sambært grein 20 í Breksáttmálanum, skulu limalondini taka munadygg stig til at tryggja persónligt flytføri við størst møguligum sjálvbjargni hjá fólki, ið bera brek, m.a. við at lætta um flytføri hjá fólki, ið bera brek, á tann hátt og til ta tíð, tey ynskja og fyri rímiligan kostnað.

Arbeiðsbólkurin er samdur um, at tørvur er á at fáa skipaði flutningsviðurskifti til borgarar, ið bera brek og sum ikki eru førir fyri at koyra í egnum bili, ella nýta almenna ferða- sambandið. Tørvur er á skipaðum flutningsviðurskiftum kring alt landið og tvørtur um kommunumørk.

Mælt verður til, at heimild verður sett í tænastrulógini at veita flutningstænastru.

Mælt verður til, at flutningstænastru kann veitast sum fíggarligur stuðul, soleiðis, at borgarin hevur frælsi at vitja familju og vinir, luttaka í mentunarlívinum, gera persónlig ørindi o.a.

Mælt verður til, at flutningur verður partur av tænastruni í sambandi við, at borgarin fær virknistænastru, dagtilboð ella líknandi dagliga tænastru uttanfyri heimið.

Arbeiðsbólkurin hevur ikki viðgjørt nærri, hvussu ein flutningstænastru best verður skipað í Føroyum, men mælt verður til, at tænastran verður so mikið smidlig, at hon tekur hædd fyri, at almenna ferðasambandið ikki er eins gott kring alt landið, og at avmarkingarnar hjá borgaranum kunnu vera sera ymiskar, alt eftir, hvat brek talan er um, og eftir, hvør flutningstænastru verður veitt.

Tað eru fleiri myndugleikar, sum veita ymiskar tænastru til somu borgarar og mælir arbeiðsbólkurin til, at hesir myndugleikar í felag fara undir at skipa soleiðis fyri, at borgarar, sum bera brek, kunnu ferðast á jøvnum føti við aðrar føroyingar. Í hesum sambandi eigur at verða umrøtt, um Serflutningsskipan landsins kundi verið ein lands- fevnandi tænastru.

Tænastru til fólk við hoyribreki

Samskifti er ein týðandi lutur í at vera menniskja, og er grundarlagið undir nærum allari sosialari samveru millum menniskju og er ein fortreyt fyri at kunna liva og virka í samfelagnum á jøvnum føti við onnur.

Sambært geiraábyrgdini hava føroyskir myndugleikar, ið veita tænastru til borgarar, skyldu at tryggja og rinda fyri, at tænastran verður veitt øllum borgarum, undir hesum fólki,

ið hava hoyribrek. Sum dømi kann nevast, at skúlaverkið rindar fyri tulkatænastu til næmingar, ið hava hoyribrek. Heilsutrygd rindar teknmálstulk í sambandi við lækna-viðtalur og Kringvarpið rindar fyri at teknmálstulka tíðindasendingar.

Ongar reglur eru tó í lóggávu um tulkatænastur til fólk, ið hava hoyribrek, og har myndugleikar ikki hava skyldu at rinda.

Teknmálstulkatænastan, ið er ein sjálvstýrandi eind, veitir tulk í øllum sløgum av samskipti millum hoyrandi, tunghoyrd og deyv, og har almenn upplýsing og tiltøk fara fram, men Teknmálstulkatænastan er ikki skipað við lóg.

Mælt verður til, at borgarar fáa ávís lógartryggjaði rættindi til samskipti og móguliga ráðgeving og at virksemd hjá Teknmálstulkatænastuni verður skipað við lóg.

Fleiri og fjøltáttaðir bústaðir skulu byggjast

Fólk, sum bera brek eru ymisk, hava ymiskan tørv og ymisk ynskir – eisini í mun til bústaðir – og soleiðis er eisini hjá borgarunum, ið fáa bútilboð frá Almannaverkinum. Talan er um fólk við fjølbreki, menningartarni, autismu, seinheilskaða og sálarsjúku, og talan er um fólk í øllum aldri.

Onkur borgari trívist best í einum kamari, meðan aðrir hava tørv á stórum íbúðum. Nakrir borgarar ynskja og hava gott av at vera saman við nógvum fólk, meðan onnur hava tað best við at vera einsamøll.

Børn kunnu hava størri tørv á felagshølum og at kenna seg sum part av einum felagsskapi enn vaksin fólk. Hetta setir onnur krøv til teir bústaðirnar, ið verða útvegaðir til børn.

Tað er ein sannroynd, at eisini fólk, sum bera brek, liva longri í dag enn áður og setir hetta eisini krøv til bústaðin.

Hetta fjølbroytnið eigur bústaðarmarknaðurin at kunna bjóða. Samstundis er torført greitt at áseta, hvat ein nøktandi bústaður er fyri allar borgarar.

Mælt verður til, at verandi heimildir at veita vandan bústað verða ásettar í tænaulógini soleiðis, at tað er greitt, hvør kann fáa ávikavist fyribils ella varandi bústað og undir hvørjum treytum.

Arbeisbólkurin vísir á, at tað er sera týðningarmikið at bygt verður, har tørvurin er størstur, og at tilgongdin hjá

Almannamálaráðnum og Bústøðum til at útvega fleiri vardar bústaðir heldur áfram og verður styrkt soleiðis, at øll fáa ein hóskandi bústað og soleiðis, at hvør einstakur borgari harvið eisini fær størri sjálvræði.

Arbeisbólkurin vísir á, at bústaðarmarknaðurin til fólk, sum bera brek, skal vera fjøltáttaður soleiðis, at bústaðurin kann standa mót við tørv og ynskini hjá tí einstaka, og soleiðis at borgarin hevur ein veruligan móguleika at velja sær bústað, at velja hvørjum hann ynskir at búgva saman við, og hava móguleika fyri at flyta bústað, eins og onnur.

Arbeisbólkurin vil vísa á týðningin av, at tað í størst móguligan mun verður bygt til endamálið heldur enn at hildið verður áfram at leiga sethús, sum ikki eru bygd til endamálið.

Mælt verður til, at borgarar fáa høvi at velja ímillum sjálvstøðugar bústaðir so sum vanligar íbúðir og búfelagsskapir, og meira kollektivar bústaðir so sum sambýli og røktarbústaðir.

Arbeisbólkurin vísir á, at tað er serstakliga umráðandi, at fólk, ið bera brek, hava pláss at fáa vitjan av næstringum o.ø., eins og borgarin skal hava móguleika at gera mat í egnari íbúð.

Arbeisbólkurin er ikki samdur um, um fermetratal á vardu bústøðunum skal setast á. Javni mælir til, at hvør borgari skal hava eina íbúð á í minsta lagi 55-60 fermetrar umframt felagshølini. MBF vísir á, at 35 fermetrar til privata nýtslu er ov lítið, og mælir til, at hvør borgari í minsta lagi fær 55-60 fermetrar til privata nýtslu.

Í tann mun vardir bústaðir hava felagshøli eigur hetta at vera afturat privata rúminum hjá borgaranum.

Mælt verður til, at vardir bústaðir eru á hædd við vanligar bústaðir og at allir vardir bústaðir hava køk, stovu, baðirúm og kamar, umframt goymslurúm.

Arbeisbólkurin er heldur ikki á einum máli um fyrimunin við, at vardir bústaðir hava felagshøli. Tað, sum talar ímóti felagshølum er, at tænaulógini í staðin fyri at taka stóði í hvørjum einstøkum borgara, verður veitt úti í felagshølinum, og at borgarar við hesum í ov stóran mun noyðast at laga seg til hvønn annan.

Fyri felagshølum talar, at fólk, ið bera brek eru eins ymisk og onnur, men um hesi bert skulu búgva í sjálvstøðugum íbúðum uttan felagshøli, so er vandi fyri isolatió og

einsemi. Alt eftir brekinum, kann tað vera ein avbjóðing fysiskt at flyta seg ímillum íbúðir, eins og tað kann vera ein avbjóðing at skapa kontaktir við onnur soleiðis og á ein hátt, at sosiali tørurvurin verður nøktaður.

Arbeiðsbólkurin er tí samdur um, at ávísir persónar, ið bera brek, kunnu hava gleði og tørvi á felagshøllum, men at tað er umráðandi, at felagshølini ikki verða nýtt sum karmur um felags tænastru, soleiðis, at tænastru til einstaka borgaran ikki tekur stóði í ynski og tørvi hjá viðkomandi.

Arbeiðsbólkurin metir, at allir almennir bústaðir eiga at verða bygdir í algildum sniði, sum tryggjar at bústaðirnir kunnu rúma øllum lívsskeiðum hjá borgarum.

Mælt verður til, at allir vardir bústaðir verða bygdir í algildum sniði, sum tryggjar, at bústaðirnir kunnu rúma øllum lívsskeiðum hjá borgarum.

Arbeiðsbólkurin vísir somuleiðis á, at allir almennir leigubústaðir og ikki bert vardir bústaðir, eiga at verða bygdir í algildum sniði, og at hetta eigur at verða ásett í Bústaðapolitikki landsins. Algilda sniðið eigur at síggjast aftur bæði innandura í mun til koyristólspláss í øllum rúmum og lyftum, og uttandura í mun til rampur, álegging av flísum o.ø. Við hesum fáa borgarar, ið bera brek, javnbjóðis møguleikar at búgva í einum almennum leigubústaði, og verða ikki fysisku karmarnir ein forðing fyri, um ein borgari kann fáa tillutað ein almennan leigubústað heldur enn ein vandan bústað. Heldur ikki vera fysisku karmarnir forðing fyri, at persónar, ið bera brek, kunnu vitja grannar ella onnur, ið búgva í einum almennum bústaði. Harumframt vilja bústaðir í algildum sniði taka hædd fyri, at borgarar, ið fáa ellisbrek, kunnu búgva sum longst í egnum heimi.

Mælt verður til, at almennu Føroyar hava neyvar ásetingar um, hvat tað merkir at byggja í algildum sniði, og at mannagongdir verða settar í verk hjá almennum byggiharrum, ið tryggja, at almennir bústaðir verða gjørdir í algildum sniði.

Royndirnar uttanlands vísa, at tað er dýrari at fáa ein verandi bygning at lúka krøvini um algilt snið, enn at byggja algilt frá byrjan.

Arbeiðsbólkurin vísir á, at verandi stóða við manglandi endurnýggjan og viðlíkahaldi av vardum bústaði er óvirkilg, bæði fyri starvsfólk og búfólk.

Mælt verður til, at endurnýggjan og viðlíkahald av verandi og nýggjum bústøðum verður raðfest.

Tænasta í vardum bústaði skal styrkjast og í størri mun skiljast frá bústaðnum

Arbeiðsbólkurin metir, at stig eiga at verða tikin til, at tænastru í vardu bústøðunum verður meira málrættað einstaka borgaranum soleiðis, at borgarin kann fáa eitt meira sjálvstøðugt lív óheft av sambúgvunum. Hetta kann gerast við at geva øllum borgarum, sum fáa vandan bústað møguleika fyri at fáa fylgjara soleiðis, at borgarin kann fáa eitt meira sjálvstøðugt lív óheft av hinum búfólkunum. Tímarnir eiga ikki at vera tengdir at arbeiðsætlanini í vardu bústaðnum tí tað kann avmarka møguleikarnar hjá borgaranum. Hetta hevði verið í samsvari við hugsjónina um sjálvsavgerðarrætt, ávirkan á egið lív og minsta inntrev – eisini til borgarar, sum hava tørvi á at búgva í vardum bústøðum.

Mælt verður til, at skilja tænastru og bústaðin soleiðis, at tað verður ásett ein grundtænasta, sum er knýtt at einstaka bústaðnum og at tað harafturat við stóði í fôrleikum og tørvi hjá borgaranum verður tillutað eitt ávíst tímatal, sum er meira málrættað einstaka borgaranum.

Á henda hátt kann tænastru gerast meira málrættað í mun til tørvin hjá einstaka borgaranum. Samstundis kann ein slík tørvmeting síggjast sum eitt gott amboð hjá myndugleikanum at áseta játtanina, tænastrustøðið og starvsfólkorkuna heldur enn at áseta starvsfólkarnormering í lóggávu.

Borgarin skal ikki takast av ræði

Sum meginregla er ongantíð loyvt hjá starvsfólki at nýta tvingsil og vald í sambandi við røkt og umsorgan av borgarum. Allir borgarar hava rætt at taka avgerðir um egið lív og virki eins og rætt til at takka nei til tilboð um hjálp og stuðul. Rætturin er eitt nú staðfestur í Evropiska Mannarættindasáttmálanum og Breksáttmálanum. Rætturin er galdandi uttan mun til, um borgarin er fôrur fyri at geva samtykki ella ei.

Tó kunnu vera stóður har hesin sjálvræðisrættur eigur at avmarkast. Hetta eru stóður, har eitt nú vandin fyri umsorganarsviki merkir, at serlig átøk mugu setast í verk

mótvegis einstaka borgaranum. Eisini kunnu hetta vera stöður, har beinleiðis vandi er fyri heilsu og lívi hjá viðkomandi borgara ella øðrum í hansara nærumhvørvi, ella stöður har atlit mugu takast til tignina hjá tí einstaka borgaranum.

Arbeidsbólkurin metir, at tað er ein stórur vansi fyri rættartrygdina hjá bæði borgarum og starvsfólkum, at lógarheimildargrundarlagið fyri tvingsilsinnavitum í summum førum vantar og í øðrum førum er ógreitt. Hóast Almanna-verkið hevur ment góðar mannagongdir og skipanir, so kunnu hesar ongantíð einsamallar skipa viðurskifti, ið annars krevja greiða lógarheimild.

Mælt verður til at áseta neyðuga lógarheimild í mun til tvingsil og onnur inntriv í persónliga frælsið í tænaulógini, og at meginreglan um minstainntriv verður staðfest í lógini soleiðis, at tað er greitt, at tvingsilsinnavit og onnur inntriv í sjálvsavgerðarrættin bara eru amboð, ið skulu nýtast, tá einki annað munar.

Álit og eftirlit

Tá Almanna-verkið bjóðar borgara eina tænaustu ella bústað, hevur Almanna-verkið eisini ábyrgdina av, at tænaustan ella bústaðarviðurskiftini eru veitt á fullgóðum grundarlagi. Tað vil siga, at Almanna-verkið eitt nú hevur ábyrgdina av, at sosialnámsfrøðiligi stuðulin verður veittur av røttu starvsfólkunum á einum hollum fakligum grundarlagi, og at borgarar og starvsfólk húsast undir tryggum og hóskaðum umstøðum.

Arbeidsbólkurin metir, at tað er óheppið fyri rættartrygdina hjá borgaranum, at eftirlitsskyldan ikki er nágreinað meira í lóggávu. Eftirlit hevur alstóran týðning til tess at skapa álit, tryggja dygd og veita tryggjar umstøður, bæði fyri starvsfólk og teir borgarar, ið gagnnýta tænausturnar.

Mælt verður til at áseta greiða eftirlitshemild í tænaulógini, til tess at styrkja rættartrygd borgarans.

Heimildin skal m.a. tryggja, at borgarin er tryggur og trívist, at dygdin í veittu tænaustuni er í lagi, at bústaðarviðurskiftini eru nøktandi og at viðkomandi og neyðugi starvsfólka-hópurin er um borgaran.

Arbeidsbólkurin ásannar, at styrkin í einum eftirliti er at finna í tí álit, ið borgarin hevur á eftirlitinum.

Mælt verður til, at eftirlitsátøk verða skipaði soleiðis, at tey í mest møguligan mun taka borgaran við upp á ráð.

Harafturat metir arbeidsbólkurin, at tað er týðningarmikið, at starvsfólk ikki kenna seg kroyst av eftirlitinum í teirra dagliga arbeiði. Slíkt kann nerva arbeiðsgongdina hjá starvsfólki óneyðugt. Tískil er tað av stórum týðningi, at eftirlitið verður skipað á ein hátt, ið stuðlar undir fakliga stöðið hjá starvsfólkunum og stimbrar undir menning. Aðalmálið eigur at vera, at eftirlitið altíð verður skipað soleiðis, at tað verður fatað sum ein viðleikari heldur enn ein mótleikari.

Tvørfakligt samstarv

Tilmælini um styrktar og nýggjar tænaustur krevja fleiri starvsfólk. Tænausturnar eru nógvur og ymiskar og seta krøv til, at tað er nógv starvsfólk, og at starvsfólkini eru væl skikkað í mun til ta tænaustu, sum tey veita. Tørvur er á at hava ymiskar fakbólkar og hevur tað alstóran týðning, at tey starvsfólk, ið veita tænaustuna til borgaran, megna at arbeiða saman til frama fyri, at borgarin og tørvur hansara javnt og samt eru í miðdeplinum.

Tað kann vera ein avbjóðing at samansjóða sjónarmiðini í einum breiðum starvsfólkahópi, tá tænaustan skal leggjast til rættis og veitast. Arbeidsbólkurin hevur viðgjørt tvørfakligt samstarv og hava øll fakfeløgini lagt stóran dent á, at samstarv millum fakbólkar er neyðugt, men at tað er sera týðningarmikið, at tað í hvørjum einstøkum føri verður greitt, hvør tænaustan er, hvørjir starvsbólkar megna at veita tænaustuna, og um tað er neyðugt við fleiri starvsfólkum fyri at veita tænaustuna.

Mælt verður til, at tað í so stóran mun sum gjørligt, har tað er neyðugt og gevur meining, verður arbeitt tvørfakligt tá tænausturnar verða veittar soleiðis, at borgarin fær eina dygdargóða tænaustu.

Tvørgerialigt samstarv

Fólk, ið bera brek hava ofta tørv á tænaustum frá meira enn bert einum myndugleika. Heildartilboð er orð, ið týðum hevur verið á tungu, og er umráðandi, at ymisku geararnir, myndugleikar og stovnar í felag lyfta uppgávuna á hvørjum øki sær.

Fyri at gearar, myndugleikar og stovnar kunnu hava eitt mennandi samstarv, mugu skipanirnar undir einstøku

aðalráðunum virka á nýktandi hátt. Skulu tænastr til fólk, sum bera brek, veruliga flyta seg, er umráðandi at arbeitt verður miðvíst umframt, at arbeiðið verður raðfest av øllum myndugleikum samstundis.

Mælt verður til, at politisku myndugleikarnir arbeiða mið- og stigvíst við at menna samstarv tvørtur um gearar, myndugleikar og stovnar, á øllum stigum, og í størri mun enn higartil, fara undir felags átøk og seta neyðuga orku av til tvørgerialigt samstarv.

Skulu heildartilboð setast á stovn, er neyðugt, at politiskar semjur verða gjørdar millum stjórnarráðini og kommunala gearan og at politiskt bindandi avtalur verða gjørdar, sum nágreina, hvussu hesi tilboð skulu skipast.

Í hesum sambandi er neyðugt at talan verður um formaliserað samstarv á øllum stigum og at orka verður sett av til at menna samskipanina til frama fyri borgaran.

